

Az ESA-IRS új árszerkezete – Összehasonlítás a DIALOG-gal

1990-ben már a magyar felhasználók számára is lehetőség nyílik az Európai Űrkutatási Szervezet (*European Space Agency*) információkereső szolgáltatása (*Information Retrieval Service*), az ESA-IRS Frascatiban (Olaszországban, Róma mellett) működő online szolgáltatóközpontja adatbázisainak használatára. Ezért különösen érdekes számunkra a DIALOG és az ESA-IRS árának összevetése. – A ref.

Az ESA-IRS új árszerkezete

1989. január 1-jétől az ESA-IRS új árpolitikát vezetett be, amelynek lényege: az információért fizetni kell, a kereséséért alig. Ez a politika gyakorlatilag megszünteti az árak a kapcsolati időtől függő komponensét, kivéve a számítógép üzemeltetésének a díját, óránként 10 AU (Accounting Unit) értékben, amely 1990-es árfolyamon 11,84 USD-vel egyenértékű (1 AU = 1,184 USD). Ezenkívül a felhasználó adatbázis-átalányt, ún. terminálülés-díjat (session rate) fizet az adatbázisba kapcsolódásért, amely csekély összeg. Ezért az átalányért tetszés szerinti ideig végezhet online keresést egy kiválasztott adatbázisban. Ez az összeg egyik adatbázisra sem több, mint 5 AU (5,92 USD). A "háztartási adatbázisok" (parkolóállomány, oktatóállományok stb.) ingyenesek, tehát használatukért csak az alapóradíj (11,84 USD) időarányos részét kell fizetni.

Ezzel szemben a találati rekordok kiírásáért többet kell fizetni, mint más szolgáltatóközpontokban, hogy az adatbázis-készítők is megtalálják számításukat. Az adatbázisok nagy részében egy teljes rekord kiírati vagy kinyomtatási díja 0,41 és 0,85 USD között változik, de van 1,13, 1,44, sőt 2,96 USD-s adatrekord is (1 dollárnál többre csak hét adatbázis rekordjának kiírati díja kerül). Az online kiírati rövidített formátumai (SCAN-, BROWSE-formátumok), amelyek a keresés közbeni ellenőrzésre szolgálnak (címmező, indexmezők stb.), a teljes rekord árának töredékébe, többnyire 0,02, ill. 0,09 USD-be kerülnek (a kivonat megjelenítésével együtt ez legfeljebb 0,18 USD).

Ebből látható az ESA-IRS árpolitikájának alapelve: főleg a kikeresett és kiíratott információt kell megfizetni, nem pedig az adatbázisban kereséssel eltöltött időt.

Az ESA-IRS és a DIALOG árának összehasonlítása

Mindkét szolgáltatóközpont parancsnyelve azonos eredetű, a NASA/RECON nyelvből származik. Igaz, az ESA-ban a Common Command Language (CCL) nevű, nemzetközi szabványosítás alatt álló parancsnyelv is használható.

A mindkét szolgáltatóközpontnál meglévő adatbázisok keresési és a teljes rekordra vonatkozó kiírati díjai láthatók az 1. táblázatban [1].

A 2. táblázat [1] mutatja az ESA és a DIALOG teljes keresési költségeinek összehasonlítását két adatbázis, az ABI/INFORM és az INSPEC esetében, 1200, ill. 2400 baud átviteli sebességen. Az adatból az következik, hogy 1200 baud esetében az ESA olcsóbb, mint a DIALOG az egy rekord online kiírati költségei tekintetében, az utóbbi magasabb kapcsolati óradíja miatt. 2400 baud esetén viszont megfordul a helyzet, az ESA magasabb rekordárai miatt. (Az összehasonlítás egy konkrét példáját lásd később.)

Az adatbázis-átalánydíj hatása

Valahányszor egy adatbázisba bekapcsolódunk, abban átalánydíjat (terminálülés-díjat) fizetünk. Az ABI/INFORM esetében ez 5,92 USD. Ennyit kell fizetni, ha egy percig vagy egy óráig, vagy egész napon át ebben az adatbázisban keres valaki – megszakítás nélkül – információt. Tehát minél bonyolultabb a keresési stratégia, vagyis minél tovább gondolkodik a kereső személy, annál gazdaságosabb az ESA használata. Ha pl. valaki 15 percen át billentyűzi be a keresőszavakat vagy "expandáltatja" az indexmezőket (az adatbázisszótárból való kiírati díjról van szó), a kapcsolódási óradíj az ESA-ban ilyenkor 2,96 USD, az adatbázis-átalánnyal megtoldva is csak 8,88 USD. Ugyanennyi idő alatt a DIALOG-ban 28,50 USD-t kellene fizetni az ABI/INFORM-ban való keresésért. Az összehasonlításban azt kell figyelembe venni, hogy mennyi ideig tart maga a keresés, mielőtt a találatok online vagy offline kiírására, kinyomtatására kerülne sor.

Távközlési költségek

Hibás felfogás, hogy a távközlési költségeket sokan mellőzik az online költségek összehasonlításakor. Igaz, az USA-n belül nem magas a távközlési tarifa (a DIALNET-hálózaton mindössze 10 USD/óra), de az óceánon túlra, ill. túlról már számottevőek a tarifák. Az amerikai felhasználók az ESA használataért 10,20 USD/óra + 0,45 USD/karakter átviteli díjat fizetnek az MCI/Western Union hálózatnak. Ennek fejében a felhasználó egy helyi TYMNET-csomóponthoz kapcsolódhat, és összeköttetést létesíthet az ESA központjához Frascatiba. A díjhoz az MCI/Western Union 4 USD/hónap "felhasználóazonosítói költséget" számít fel.

Az európai felhasználók is viszonylag magas távközlési díjat fizetnek, ha az amerikai DIALOG-hoz kapcsolódnak, a díj viszont erősen változik országonként. (A magyar felhasználók az egyesült államokbeli szolgáltatóközpontok eléréséért 35 Ft/perc, az európai szolgáltatóközpontok eléréséért 25 Ft/perc távközlési díjat fizetnek a Magyar Postának. Ezenkívül a Radio Austria 300 ATS/hó "jelszódíjat" számít fel a felhasználónak. – A ref.)

1. táblázat

Az ESA és a DIALOG közös adatbázisainak árai (USD)

Adatbázis	ESA			DIALOG	
	Adatbázis- átalánydíj	Kapcsolati óradíj	Találatdíj teljes re- kordonként	Kapcsolati óradíj	Találatdíj teljes re- kordonként
ABI/INFORM	5,92	11,84	1,13	114,00	0,80
ALUMINIUM-WORLD ALUM.	4,74	11,84	0,50	90,00	0,40
ASFA	4,14	11,84	0,77	44,00	0,50
BIOBUSINESS	5,92	11,84	1,17	123,00	0,56
BIOSIS	5,92	11,84	0,59	87,00	0,48
BNF ABSTRACTS	4,14	11,84	0,41	45,00	0,10
BUSINESS SOFTWARE	5,92	11,84	1,05	90,00	0,90
CAB	4,14	11,84	0,53	57,00	0,35
CHEMABS-CA SEARCH	5,92	11,84	0,85	110,00	0,45
CHEM. ENG. ABSTRACTS	4,74	11,84	0,72	98,00	0,80
COMPENDEX	5,92	11,84	0,77	108,00	0,35
CONF. PAPERS INDEX	4,14	11,84	0,77	84,00	0,40
CUR. BIOTECH. ABSTRACTS	4,74	11,84	0,76	98,00	0,80
ENERGYLINE	5,92	11,84	0,85	120,00	0,45
ENG. MAT. ABSTRACTS	5,33	11,84	0,66	90,00	0,40
ENVIROLINE	5,92	11,84	0,85	120,00	0,45
FLUIDEX	4,74	11,84	0,70	69,00	0,18
INSPEX	5,92	11,84	0,85	114,00	0,65
INTL. PHARM. ABSTRACTS	3,55	11,84	0,49	69,00	0,47
ISMEC	4,14	11,84	0,77	84,00	0,40
MATERIALS BUSINESS	5,33	11,84	0,66	90,00	0,40
MATHEMATICS-MATHSCI	4,14	11,84	0,68	72,00	0,32
METADEX	5,33	11,84	0,66	90,00	0,40
NASA-AEROSPACE DATABASE	4,74	11,84	0,36	87,00	0,40
NEW TECHNOLOGY-SUPERTECH	5,92	11,84	0,85	120,00	0,45
NTIS	4,14	11,84	0,60	81,00	0,60
OCEANIC ABSTRACTS	4,14	11,84	0,77	87,00	0,50
PACKABS-PACKAGING S&T	3,55	11,84	0,57	81,00	0,30
PASCAL	3,55	11,84	0,62	60,00	0,50
POLLUTION ABSTRACTS	4,14	11,84	0,77	84,00	0,40
STANDARDS & SPECS.	4,14	11,84	0,77	65,00	0,20
ULRICH'S	4,14	11,84	0,59	65,00	0,00
FOODSCIENCE QC-FSTA	3,55	11,84	0,57	81,00	0,30

2. táblázat

A találatok megjelenítésének teljes költsége az ESA és a DIALOG esetében*, két adatbázisra (USD)

	ESA		DIALOG	
	1200 baud	2400 baud	1200 baud	2400 baud
ABI/INFORM				
Találati díj	1,13	1,13	0,80	0,80
"Kapcsolati" költség				
1920 karakterre	0,05	0,02	0,50	0,25
1202				
Rekordonkénti teljes költség	1,18	1,15	1,30	1,05
INSPEC				
Találati díj	0,85	0,85	0,65	0,65
"Kapcsolati" költség				
1920 karakterre	0,03	0,02	0,32	0,16
1202				
Rekordonkénti teljes költség	0,88	0,87	0,97	0,81

*A távközlési költségek leszámításával.

Az ESA 13 tagországából többnyire díjtalanul érhetik el egy ESA-csomóponttól az ESA központját Frascatiban (legfeljebb a csomópontig kell távközlési díjat fizetni, ha nem közvetlenül kapcsolódnak az ESA központjához). Számukra ez jelentős további megtakarítást is jelenthet (lásd a következő példát).

Példa az összehasonlításra

A COMPENDEX adatbázisban végzett négyféle keresés árait hasonlították össze Finnországból (ESA-tagállam) megvalósított kapcsolódásokra, az ESA és a DIALOG szolgáltatóközpont esetében. A helsinki ESA-csomópont révén az ESA-IRS használatakor távközlési díjat (TC) nem kell fizetni. A költségek a 3. táblázatban láthatók [2].

A táblázatban a költségeket két komponensre bontották. Az első a keresési és kiíratási (kapcsolati idő és adatbázis-használati díj, találati díj) együttes díjak, a második a távközlési díj (ahol ilyen van, TC-vel jelezve).

3. táblázat

A COMPENDEX adatbázisban végzett különböző keresések költsége a DIALOG-nál és az ESA-nál (USD)

A keresés típusa	A profil keresési költségei	A kiíratás költségei	A találatok díja	Adatbázis-átalánydíj	Teljes költség
Kis profil, kevés találat					
Dialog	10,80 + 4,50	7,56 + 6,30	5,25		23,61 + 10,80
ESA-IRS	1,05	0,53	13,35	5,25	20,18
Nagy profil, kevés találat					
Dialog	54,00 + 22,50	7,56 + 6,30	5,25		66,81 + 28,80
ESA-IRS	5,25	0,53	13,35	5,25	24,38
Kis profil, sok találat					
Dialog	10,80 + 4,50	50,76 + 42,30	35,00		96,56 + 46,80
ESA-IRS	1,05	3,78	89,00	5,25	99,08
Nagy profil, sok találat					
Dialog	54,00 + 22,50	50,76 + 42,30	35,00		139,76 + 64,80
ESA-IRS	5,25	3,78	89,00	5,25	103,28

Az adatokból látható, hogy a DIALOG akkor olcsóbb, ha a keresés rövid, de sok (mondjuk 200) találat van; ha sok adatbázisban kell rövid ideig tartó kapcsolódásokat létesíteni (pl. dokumentumok bibliográfiai ellenőrzésekor). Hosszú, kevés adatbázisban végzett kereséskor, ha viszonylag kevés teljes rekordot kell online kiíratni vagy offline megrendelni, az ESA-beli keresés az olcsóbb.

A DIALOG elnökének véleménye

Roger K. Summit úrnak, a DIALOG elnökének véleményét a két rendszer árstruktúrájának tárgyában a következőkben foglaljuk össze [3].

A szolgáltatóközpont bizonyos feltételek szerinti jogdíjakat fizet az adatbázis-készítőnek az adatbázisok online használatáért. A szolgáltató a jogdíjtól füg-

Az online keresés körülményei:

(1 AU = 1,05 USD)

Átviteli sebesség: 1200 baud

Kis profil (rövid keresési stratégia): keresési idő 6 perc (= 0,1 óra)

Nagy profil (hosszú keresési stratégia): keresési idő 30 perc (= 0,5 óra)

Egy találat kiíratási ideje 1200 baudon: DIALOG 17 s, ESA: 13 s

Kevés találat: 15 rekord (DIALOG-idő 0,07 óra, ESA-idő 0,05 óra)

Sok találat: 100 rekord (DIALOG-idő 0,47 óra, ESA-idő 0,36 óra)

Kapcsolódási óradíjak: DIALOG 108 USD/óra, ESA 10,50 USD/óra

Adatbázis-átalány (ESA): 5,25 USD

Egy rekord online kiíratási díja: DIALOG 0,35 USD, ESA 0,89 USD.

getlenül szabja meg az adatbázisok keresési díját a felhasználónak. Hagyományosan alakult ki, hogy kétféle tarifa szerint számláznak a felhasználónak, a keresési óradíj és a rekordonkénti találatdíj alapján, mindezt a piac által kialakított árakon. A DIALOG rendszer négy hatalmas IBM számítógépet üzemeltet, 800 Gbájnál több külső tárhelykapacitása van, számos programozót, operátort, kereskedelmi, adminisztratív stb. alkalmazottat foglalkoztat. Mindez új értéket teremt, amelyet az információhoz hozzáadott értéknek tekint. A találatdíj az adatbázis-készítő által hozzáadott értéket testesíti meg. Tehát az első komponens a szolgáltatóközpont, a második az adatbázis-készítőt illeti meg.

A DIALOG már korábban is kötött olyan egyességeket adatbázis-előállítókkal, hogy a kapcsolati idő komponens rovására nőjön a találati díj komponens.

A teljes adatbázis-jogdíj ilyenkor is változatlan marad. Vannak olyan megállapodások is, hogy az adatbázisokat helyi használatra egyes szervezetek (pl. egyetemek) teljes egészében, átalánydíj fejében bérlik; ezek jobban járnak akkor, ha a keresést a DIALOG-on keresztül végzik, mint ha saját számítógépükre tennék rá a bérelt adatbázist. Ha pl. valamely egyetem rögzített átalánydíjban állapodik meg az adatbázis-előállítóval, a DIALOG is lehetővé teszi az átalánydíjas rendszer használatát bizonyos óraszámig. Ennek révén az egyetem ingyen nyújthat online keresést diákjainak. Az ilyen és ehhez hasonló árstruktúrák közelítik az ESA megoldását.

Summit szerint igen figyelemreméltó felfogás, hogy az ESA különbséget tesz az információ értékesítése és a keresés értékesítése között.

Az ESA–IRS elnökének véleménye

Marino F. Saksida úr, az ESA elnöke az ESA új árszerkezete tapasztalatairól nyilatkozott [4].

A kapcsolati idő komponens jelentős lefaragása mögött az alábbi elképzelések állnak. Egyrészt a piacot kívánták bővíteni, másrészt a technikai lehetőségek jobb kihasználásával hatékonyabb keresési módszereket kívántak nyújtani a felhasználóknak. Céljuk, hogy a felhasználók több időt tölthessenek online kapcsolatban. Ezért úgy gondolták, azzal növelhetik a piacot, ha magáért az információért, nem pedig a keresésért fizetnek a felhasználókkal. Ez a fajta közelítés inkább a gyakorlott keresőket segíti. A kikeresett rekordok adatainak statisztikai elemzésére alkalmas ZOOM parancsot például korábban alig használták, mert időigényes; az új árszerkezet bevezetése óta a ZOOM használata megháromszorozódott, ami a keresés hatékonyságát javítja.

Az új árszerkezetet – hosszú előkészítés után – 1989-ben vezették be. Egyik következménye az volt, hogy az eddiginél jóval több végfelhasználó ültetett le online keresni. Az új árazás úgy működik, hogy a felhasználó bekapcsolódásakor – akár dokumentumot akar rendelni, akár keresni akar majd, akár más célból kapcsolódik egy adatbázishoz – megindul a 10 USD körüli "háztartási" óradíj. Viszont mindaddig nem indul meg az adatbázis-átalánydíj (terminálüléscím) számlázása, amíg az adatbázisban ki nem adja az első keresőparancsot. Tehát az adatbázisba való pusztán belépés (pl. tévedésből), vagy pedig az ott

előzőleg kikeresett rekordok szerinti dokumentumrendelés még nem váltja ki a számlázást. A keresőparancs kiadása után mindaddig csak átalánydíjat kell fizetnie, amíg nem kéri egy rekord online megjelenítését. Ebből is négy formátum van, a kis formátumokért (SCAN, BROWSE) csak minimális díjat kell fizetni. A teljes rekord online vagy offline kiíratásáért kell a maximális árat megfizetnie.

Az árstruktúra bevezetése óta a kapcsolati idő növekedett, de nem jelentősen. Az offline nyomtatott találatok száma persze csökkent, de az online találatoké megduplázódott. Végző információban kifejezve, a rendszer használata 10%-kal nagyobb, mint az árváltozás előtt. Az emberek viszont hosszabban maradnak online kapcsolatban, mivel megszabadulnak az idő nyomásának tényezője alól. Jócskán, mintegy 50%-kal csökkent az ún. importált keresések aránya, vagyis az a gyakorlat, hogy a keresést egy olcsó állományban végezték el, majd a drága adatbázisban automatikusan végrehajtották a kész stratégiát.

Az adatbázis-készítők nagyrészt megértik az ESA álláspontját, és osztoznak a módosításban. Persze sokukkal új szerződéseket kellett kötni. Végül is kb. ugyanakkora jogdíjat kapnak, mint korábban, vagy mint más szolgáltatóktól. A különbség annyi, hogy a jogdíj nagyobbik része nem a kapcsolati idő után jár, hanem a kikeresett és kiíratott információ után.

Az ESA felhasználóinak túlnyomó többsége európai. Ezek közül is a legtöbb a 13 európai ESA-tagállamból való.

Irodalom

- [1] JACK, R. F.: The new ESA/IRS pricing scheme: A comparison with DIALOG. = Online, 14. köt. 1. sz. 1990. p. 35–39.
- [2] SORMUNEN, E.: Price comparison ESA-Dialog. = Online Review, 14. köt. 1. sz. 1990. p. 33–34.
- [3] GARMAN, N.: DIALOG discusses pricing: An interview with DIALOG's President Roger K. Summit. = Online, 14. köt. 1. sz. 1990. p. 40–43.
- [4] GARMAN, N.: Online pricing: An interview with Marino F. Saksida of ESA–IRS. = Online, 14. köt. 1. sz. 1990. p. 30–34.

(Roboz Péter)